

EL FIBLÓ

Primavera 2025
Tirada: 4.000 exemplars

COMUNICAR MIRANT MÉS ENLLÀ

Analitzem amb diverses veus vinculades al món de la comunicació i de l'activisme, els predominants als mitjans de comunicació hegemònics amb relació a realitats com les migracions o el món rural i plantejem alternatives que combaten la mirada eurocèntrica i urbanocèntrica

JORGE MANCEBO

Durant la invasió de l'Iraq de fa dues dècades, alguns soldats estatunidencs van començar a fer servir els blogs per a descriure les seues vivències sobre terreny en temps real. Aquests relats, però, van ser difosos per mitjans de tot el món, fet que va contribuir a la popularització de l'ús d'aquest format com un nou canal de comunicació que permetia arribar de forma més directa a les lectores. Començava un segle marcat per la revolució digital que va suposar l'aplegada d'internet.

Segons l'anàlisi del dossier *No-ves narratives per a reemplaçar els discursos d'odi* (2021), elaborat per un equip d'investigadores de la Fundació porCausa, per a entendre com ha evolucionat la narrativa migratòria predominant en el marc occidental cal que ens remuntem a un dels moments més transcendents

del segle XXI: els atemptats de l'11 de setembre de 2001, on van morir gairebé 3.000 persones.

De fet, tal com detallen la majoria d'analistes, aquest és el punt de partida d'un fenomen conegut com la securització massiva de les fronteres. A partir d'aquest moment, l'administració estatunidenca comandada per George Bush fill va impulsar l'anomenada "lluita contra el terrorisme" sense matisos. "O estàs amb nosaltres, o estàs amb els terroristes", va pronunciar el mandatari nord-americà nou dies després de l'11S.

NARRATIVES SECURITÀRIES

Més de vint anys després d'aquells fets, però, aquestes narratives han suposat una fractura social clau per entendre els conflictes actuals i les relacions entre el nord i el sud global. Segons considera l'especia-

lista en moviments d'ultradreta Cas Mudde, les narratives antiimmigració són un element central en els discursos de les noves formacions extremistes i una de les causes del seu èxit.

Al seu torn, també s'han manifestat considerablement conflictives a les àrees rurals, amb mobilitzacions al cor d'Europa, que contraposen les diferències i l'allunyament de la gent que hi viu respecte a les "elits urbanes". "Mai ningú, al camp o en els pobles s'havia nomenat a si mateix 'rural' fins que el terme es va començar a fer servir des de la ciutat com a oposició a aquesta", considera el jove agricultor Bernat Esparza. "Sovint s'eixampla discursivament la distància existent entre els pobles i les ciutats, quan en molts aspectes es viuen les mateixes problemàtiques en els dos llocs", conclou.

UNA EMISSIÓ DEL
PROJECTE DE RÀDIO
COMUNITÀRIA
INDÍGENA DE
L'ASSOCIACIÓ BOCA
DE POLEN, A MÈXIC.

LA DESINFORMACIÓ I LES 'FAKE NEWS' QUE MARQUEN L'ERA DIGITAL IMPOSEN UNA DIALÈCTICA DEL "NOSALTRES" I "ELLS" DOMINADA PER GRANS ACTORS

Cal destacar, a més, que amb la desinformació i les *fake news* que marquen l'era digital, han irromput els discursos d'odi en el debat públic, les teories de la conspiració i un relat predeterminat per grans actors que sempre marca distincions entre el "nosaltres" i l'"ells". A tall d'exemple, es pot destacar també l'intent de manipulació per part de l'extrema dreta per instrumentalitzar les revoltes del món rural, arran de l'abandonament institucional i les desigualtats entre les zones urbanes i les perifèriques.

Per tots aquests motius, el món del periodisme i la comunicació s'ha de preguntar, més que mai, quina responsabilitat té en l'ecosistema mediàtic. Què poden fer per combatre la narrativa predominant? De què poden informar per posar en l'agenda totes les realitats d'un territori sense caure en el centralisme

urbà? I, sobretot, cal pensar col·lectivament com es pot construir una alternativa comunicativa que ens ajude a projectar una mirada molt més àmplia del món, amb horitzons que exploren més enllà dels interessos eurocèntrics.

DESCOLONITZAR RELATS

El *Decàleg per a una narrativa alternativa de les migracions* (2025), produït pel Centre de Relacions Internacionals de Barcelona (CIDOB, per les seues sigles en anglés), assenyalava que les narratives no només determinen com anomenem el món, sinó també com respondre-hi: "Per una banda, trobem els grups no hegemònics, que desafien les narratives dominants com una partida per construir un món alternatiu. Trobem, per exemple, moviments feministes o postcolonials, que intenten substituir els postulats androcèntrics o les

PER LA PERIODISTA PALOMA CHEN “EL QUE ENS ARriba DEL SUD GLOBAL ESTÀ MOLT TENYIT PEL SALVACIONISME BLANC I LA MIRADA ANTROPOLÒGICA”

ontologies del Nord global per altres maneres de saber. Per altra banda, els governs i altres actors influents que busquen en les narratives justificar i consolidar el seu poder”.

En aquest sentit, la periodista alacantina Paloma Chen destaca que la raó per la qual costa informar-se lluny dels marcs no occidentals i amb perspectives del Sud global és que el món continua sent eurocèntric i els centres de poder segueixen al Nord global. “En el bloc geopolític, Espanya està alineada amb els interessos europeus que, a la pràctica, continuen sent els dels EUA”. A més, emfatitza que “no hi ha massa independència per a poder renovar les maneres pròpies de comunicar, que continuen instal·lades en marcs occidentals d’herència colonial i, que, a més, continuen sent útils per protegir els interessos occidentals”.

Chen afirma que aquest marc comunicatiu “afecta les narratives entre Occident i el Sud global, en la mesura en què, de les relacions desiguals, només podem obtenir representacions interessades i molt planes. El resultat és que quasi no sabem res del Sud global, i el que ens arriba està molt tenyit dels mals que han sigut ja denunciats per activa i per passiva, com el salvacionisme blanc o la mirada antropològica”.

Per la seua banda, Esparza recalca que “La visió urbanocèntrica –conscient o inconscient– impregna i distorsiona la imatge que es té de la ruralitat. Açò és conseqüència que els espais de poder, de debat i de generació de discurs, tals com les institucions, l’acadèmia i els mitjans de comunicació s’ubiquen espacialment i conceptualment en les ciutats”.

L’economista, comunicadora i activista del col·lectiu Mujeres, Voces y

Resistencias en València, Katherine Trujillo, creu que “a grans trets, considere que els mitjans més visibles continuen sent conservadors i mercantilistes. Tenen una infraestructura que permet aplegar a moltes persones, però que al mateix temps limiten les narratives i els relats”. Per això mateix, argumenta que aquestes narratives predominants en el Nord global han perjudicat al fet que molts arguments antiracistes siguin formulats des d’un punt de vista paternalista, però que en cap moment no s’ha pres seriosament altres perspectives.

Per a Trujillo, és important incloure altres sabers en els discursos comunicatius: “Part del treball d’un mitjà és informar o reflectir el que ocorre en una societat i contrarestar d’aquesta forma la desinformació i portar a primera plana la realitat del territori des d’on s’està escrivint o informant”. Chen, en aquest sentit, conclou: “Hem d’ampliar la mirada amb tots els sabers que el sistema-món capitalista i colonial està aniquilant a tota velocitat. Amb les mateixes fórmules en què unes fronteres estan afluixant, però altres s’estan enfortint, no podem fer front els reptes comunicatius del present”. •

LAIA ANGRILL I PERELLÓ

RAMADERA I SINDICALISTA
DE LA UNIÓ DE PAGESOS

“EL MÓN RURAL
ÉS UN LLOC DE
VIDA, NO DE
DESCANS”

AINHOA LÉRIDA

La comunicació sobre les ruralitats o el món rural sovint planteja una idea basada en un paisatge idealitzat on anar a descansar. Laia Angrill i Perelló és pagesa a Cal Rosill, un mas que es troba a Peramola (l'Alt Urgell). A les xarxes socials mostra la seua vida com a treballadora a una granja familiar. En aquesta conversa, Angrill i Perelló reflexiona sobre la complexitat de la idea de ruralitat,

les errades i els reptes a l'hora de comunicar sobre el món rural.

Generalment, els mitjans de comunicació parlen del món rural com un lloc on anar a descansar i poder desconnectar dels ritmes de la ciutat.

Sí, moltes vegades es veu com un territori que sols existeix quan el venen a veure el cap de setmana, com si entre setmana no passes-

sin coses transcendents per a les persones que hi viuen. Sempre diem que som un territori de vida, per a viure-hi, no de descans. I no volem que la gent ens miri així. Hi ha hagut sentències judicials que obliguen a fer treure les esquelles de les vaques perquè fan soroll o perquè els galls canten. I també, si constantment mirem el territori amb aquesta visió segons la qual ha de ser un espai intocable que s'ha

de “conservar”, això fa que no es construeixin infraestructures que serien molt necessàries per a la gent que hi vivim.

Quins efectes té aquesta romantització?

Passes de la romantització total dels pagesos que respiren aire net i estan a l'aire lliure a anar a la universitat. I em pregunten si tenim Wi-Fi. Caure en això crea una distància molt gran entre les persones de la ciutat i les del món rural i fomenta els estereotips i els prejudicis. He vist a algunes *influencers* de Lleida reivindicant que no anem amb tractor. Els sap greu que les relacionin amb la ruralitat. Jo vaig amb tractor i estic orgullosa d'anar-hi, i de què Lleida segueixi sent un territori rural. Moltes vegades es parla de nosaltres com si fos una pel·lícula o un decorat.

De quines coses no es parla?

No es parla gaire de què la ruralitat és complexa. No hi ha una única ruralitat, hi ha persones el principal tret identitari de les quals és ser pagès i d'altres que no. També es parla molt dels avantatges del món rural, però hem de començar a parlar també dels desavantatges. Per exemple, que els recursos públics són menors perquè estan muntats amb aquesta mirada capitalista segons la qual s'han d'autosustentar. El transport públic és un altre tema... Surt més barat anar de vacances al Marroc que el que em costa baixar a Barcelona des de casa meva. Tampoc es parla dels avanços. Encara es veu el poble com una cosa tancada, com si no estiguérem mai al dia, i aquesta no és la realitat. Una altra cosa és que, com a persona del món rural, no em sento representada: manca presen-

“LA ROMANTITZACIÓ DE LA RURALITAT CREA UNA DISTÀNCIA MOLT GRAN AMB LES CIUTATS I FOMENTA ESTEREOTIPS I PREJUDICIS”

cia de persones reals del món rural, sobretot als mitjans públics. No surt gent a la tele que parli com jo, en lleidatà, i això pel que fa a l'autoestima també t'afecte.

Quins reptes creus que té la comunicació sobre el món rural?

Un de molt gran és conscienciar els comunicadors que al camp tenim un sistema de democràcia propi, extern. Hi ha molts periodistes que entrevisten un pagès quan hi ha un tema calent i no tenen en compte que potser la veu d'aquest pagès potser no és representativa. Els pagesos han pogut anar a votar i, per tant, s'ha de respectar la seua opinió, la defensa del model que volen per al món rural. S'ha d'intentar separar molt bé el que és la queixa o reclam d'una persona concreta i no plantejar-ho com si fos una cosa genèrica, si realment no sabem si ho és. Per

altra banda, moltes vegades no es contrasta prou la normativa agrària i la legislació, que és molt complexa, perquè afecta en termes urbanístics, de territori, paisatge, medi ambient, fauna i agricultura. De vegades el que es publica és imprecís i segons què, és molt fàcil generar populisme i manipulació. És superimportant contrastar-ho bé tot, perquè si no, l'extrema dreta és molt hàbil a l'hora de capitalitzar i manipular el malestar de la pagesia. És molt important diferenciar entre la figura legal de l'agricultor, pagès o ramader profes-

sional i allò que ells en diuen pagès. Sempre hem de fer aquesta distinció perquè avui en dia hi ha molts tipus de pagesia. És un tema molt polititzat, el que hem de defensar és l'agricultor professional, perquè si no, després ens trobem que les empreses com Mercadona acaparen els drets de la PAC [la Política Agrària Comuna de la UE] i les subvencions públiques que realment han d'anar a ajudar a sustentar l'agricultura del nostre país i la pagesia que està en hores baixes, en moments molt crítics. •

MASCULINITAT(S) EN LA CRUILLA O LA NECESSITAT DEL FEMINISME

VICENT BELLVER

Investigador postdoctoral a la Universitat Paris 8 i tallerista especialitzat en masculinitats

Per evitar caure en processos de revisió 'feminista' dissenyats per a l'autoreferencialitat i la l'autocomplaença d'homes 'en revisió', cal reforçar una dimensió educativa centralitzada en els malestars que genera el patriarcat

A les formacions sobre masculinitats que faig conte sempre la següent anècdota. Ja fa anys, Léo Vidal-Thiers, malaguanyat militant anarquista i investigador sobre masculinitats, deia que, després d'uns tallers no mixtes a una acampada antipatriarcal que tingué lloc a l'Arieja, veia eixir els participants satisfets: contents d'haver parlat sobre la seua sexualitat o d'haver compartit les seues emocions amb altres homes. La resposta d'elles, en canvi, era seriosa. No debades venien de compartir malestars o violències sexuals per la seua condició de dones. És una imatge que jo també he viscut en jornades paregudes i que diu molt de com les diferents posicions (home/dona) que se'ns assigna a l'estructura

patriarcal travessen les nostres vivències. Fins i tot a l'hora d'apropar-nos a aspectes relacionats amb el qüestionament i la "desconstrucció" dels rols de gènere i la nostra sexualitat.

Durant darrers anys hem viscut xerrades, cursos i escrits als quals es parlava, i molt, de què els homes haviem d'aprendre a mostrar els sentiments –més aviat el sentiment de vulnerabilitat, perquè d'altres, com el de la ràbia, ja sabíem mostrar-lo–, a adoptar altres estètiques, a ser més conscients dels nostres cossos i a viure una sexualitat no tan egoista ni tan genitalitzada, entre altres aspectes. En definitiva, hem assistit a un discurs moltes voltes autoreferencial i que no sempre ha tingut en compte les aporta-

**NECESSITEM
EXPLORAR UNA
“EDUCACIÓ DELS
SEXES” QUE SIGA
RELACIONAL, QUE
ENS PARLE D’UNES
I ALTRES, PERÒ
NO PENSANT EN
EL REFORÇAMENT
BINARI HOME/DONA**

cions dels feminismes. Així i tot, cal aprendre i continuar endavant. I ara necessitem explorar i aprofundir en una “educació dels sexes” que siga relacional, que ens parli d’unes i altres. I quan dic açò no estic pensant ni en el reforçament del binari home/dona ni en continuar nodrint una subjacent matriu heterosexual.

Per això el plural. I, sobretot, que es prenguen seriosament els feminismes. Ens cal, doncs, una educació que ens parli dels perills de la sexualitat per a les persones socialitzades com a dones, però també dels seus gaudis. A nosaltres, socialitzats com homes, ens haurà de parlar dels malestars que el patriarcat ens genera, però també haurà d’ensenyar-nos, i molt, tot

allò que s’ha pensat i criticat des dels feminismes. Sobre (l’encara) desigual repartiment del treball de cures, la importància d’atendre l’esfera emocional a les nostres vides, els diversos discursos sobre l’amor i com ens influeixen de manera diferenciada la interseccionalitat de les identitats, les complexitats d’un mot com “consentiment”, com podem conuiu i que no és el mateix conflicte que abús... Hem d’aprendre, reflexionar i també incomodar-nos. Deia Rosa Luxemburg, històrica militant marxista, que “qui no es mou, no sent les cadenes”. Les cadenes que patim, és clar, però també aquelles de les quals formem part i amb les quals, moltes vegades, ens emboliquem. •

BIAIX RACIAL, ÚLTIMA NOTÍCIA

Des de relats que assenyalen sense justificació periodística l'origen de les persones fins a mostres més subtils d'exotització i d'apropriació cultural del no-blanc, els símptomes racistes estan empeltats en els mitjans de comunicació, dels més generalistes fins als alternatius. Diverses especialistes i activistes reclamen més formació de les professionals i una representació més plural a les redaccions

LAIA MAS

En les últimes dècades, els mitjans de comunicació han hagut de revisar el racisme que es trascola en les seues pàgines tant de manera directa com indirecta. En alguns casos, especialment als mitjans més generalistes i sobretot els de tendència dretana, encara es pot trobar hui un tractament que assenjala de manera injustificada la procedència de les persones migrants o racialitzades quan protagonitzen una notícia, o una mirada paternalista i humanista sobre certes persones basada en el seu origen, quan no directament un llenguatge excloent i xenòfob. Per la seua banda, els mitjans de

comunicació amb una mirada més crítica han intentat trencar amb aquesta representació esbiaixada, així com combatre els discursos d'odi, conscients que el tractament informatiu té una gran influència sobre l'opinió pública i les actituds de la societat cap a les persones que en formen part. En els manuals d'estil d'aquests mitjans, com per exemple el de la *Directa*, trobem referències a com abordar el tractament de la informació per trencar amb aquest biaix racista. Però amb tot, són aquests esforços suficients, o encara queda camí per recórrer?

El sociòleg Daniel Burashi, autor de la tesi doctoral *Racismo y fronte-*

CONCENTRACIÓ CONTRA LES MORTS A LES FRONTERES, L'ANY 2022 A VALÈNCIA / LUCAS GUERRA

“HAURIA DE SER IMPRESCINDIBLE PARLAR DE RACISME I DE COLONIALISME EN ELS ESTUDIS DE PERIODISME I COMUNICACIÓ”, CREU L'ACTIVISTA SILVANA CABRERA

ras en la mediapolis. Estrategias discursivas en comentarios a noticias on-line y una propuesta de intervención social antirracista (Universitat de Castella - la Manxa), posa de manifest, a partir de la seua investigació, la necessitat d'un "enfocament antirracista crític i transformador, inspirat en les pràctiques de treball social anti opressiu, la pedagogia no violenta i dialògica de Paulo Freire, i la comunicació participativa, popular, empoderant i comunitària, per al canvi social". Aquest psicòleg social expert en migracions ha detectat que algunes de les estructures del discurs que contribueixen a la reproducció del racisme són "la separació

radical entre 'nosaltres' i 'ells', que s'evidencia amb l'ús d'alguns pronoms i la diferenciació entre les descripcions d'unes i d'altres, així com la representació dels grups discriminats com a "passius o protagonistes de notícies negatives". I hi afegeix un discurs racista justificat amb valors i normes compartides de la nostra societat com ara la llibertat, la seguretat o la justícia.

FORMAR-SE PER INFORMAR

Davant d'aquesta realitat, un element clau per a avançar cap a un enfocament transformador com el que plantegen estudioses com Burashi passa per una millor formació

DUES ACTIVITATS
DE LES
JORNADES
ENTREIGUALES,
ORGANITZADES
PER JUSTICIA
ALIMENTARIA
I L'ASSOCIACIÓ
PER LA
COOPERACIÓ
ENTRE
COMUNITATS
(ACOCEC) EL MES
DE MAIG DE 2025
A VALÈNCIA.
/ LUCAS GUERRA

i preparació en aquesta matèria de les persones que es dediquen a produir les notícies. Hi coincideix Silvana Cabrera, militant antiracista de València: "hauria de ser imprescindible parlar de racisme i de colonialisme en els estudis de Periodisme i Comunicació, i que entre les persones que imparteixen les classes hi haja diversitat de veus, és a dir, que puguem explicar-ho professionals a qui els travessa directament aquesta mirada".

Si bé en les darreres dècades han aparegut algunes formacions en aquest sentit en les facultats de Periodisme, la veritat és que en el currículum formal encara brillant per la seua absència. A més, com apunta Cabrera, poques persones migrades i racialitzades tenen accés a impartir docència en les universitats i, per tant, aquest biaix existeix des de la base. Tampoc les

trobem prou representades en les redaccions dels mitjans de comunicació, ni dels generalistes ni dels més alternatius. Davant d'això, l'activista proposa que, des dels espais comunicatius, "també es poden treballar aliances amb moviments organitzats de base per formar les periodistes en aquest àmbit". És a dir, teixir llaços entre comunicadores, persones i col·lectius antiracistes amb una mirada crítica que puguem fer arribar a les redaccions dels mitjans la seua perspectiva.

APROPIACIÓ CULTURAL

Cabrera posa el focus també en la falta de treball de carrer dels periodistes. Explica que sovint des de la premsa es busca un perfil concret de persona migrada que encaixe amb el seu tema, "com si fórem un catàleg de persones". Creu que "si no estem arribant a totes les persones,

cal replantejar de quina manera es treballa el periodisme i la comunicació". En aquest sentit, pensa que els canvis que s'han produït continuen sent mínims i que no només travessen qüestions de raça o gènere, sinó també de classe, i ens convida a preguntar-nos qui pot arribar als mitjans de comunicació i els discursos de quines persones migrants s'hi veuen reflectits. "És evident que la premsa no representa a totes les persones i cultures que vivim en aquest territori", afeg.

Amb relació a aquest aspecte, Ana Cameros Zabala, autora del llibre *Jo (anti)racista* (Caliu, 2023) posa el focus també en l'apropiació cultural, el que Moha Gerehou, autor de *Qué hace un negro como tú en un sitio como este* (Península, 2021), explica que apareix "quan un element cultural, que a més identifica una comunitat, s'extrau

L'ESCRITORA ANA CAMEROS ZABALA OPINA QUE ALS MITJANS NO S'HAURIA DE PARLAR D'UNA CULTURA "SENSE CONÉIXER- LA NI HONRAR-NE L'ORIGEN"

i s'esborra el seu origen per a traure'n profit". Cameros especifica que no és necessari que existisca un benefici econòmic, i per això en els mitjans de comunicació tampoc s'hauria de donar espai a elements d'una altra cultura "des de l'exotització, sense conèixer-la i sense honrar-ne l'origen". De la mateixa manera, com apunta aquesta facilitadora de grups, també cal fugir de tot el que en termes racials el que està relacionat amb "els estereotips que ens hem creat i cregut en relació amb una cultura", i que també té a veure amb l'homogeneïtzació d'aquesta.

En el seu llibre, Cameros llista un seguit d'actituds, que anomena "cagades típiques", que són extrapolables al tractament que se'n fa en els mitjans de comunicació i de les quals caldria prendre'n nota: no negar les actituds racistes, tindre

en compte no només la nostra intenció sinó més aviat l'impacte del nostre privilegi, no donar per fet l'homogeneïtzació dels codis culturals, no caure en la compassió i, a més, tindre cura en l'expressió i el llenguatge que fem servir.

Aquest últim punt, si bé sí que es treballa quan es tracten específicament temes relacionats amb persones racialitzades o s'aborda el fenomen de les migracions, no se sol tindre en compte en l'elaboració d'altres continguts en els quals, en les fonts o en la forma del llenguatge, s'hi trascola també el racisme. És un repte, per tant, integrar l'enfocament antiracista crític i transformador que proposa Buraschi, que cal aplicar des de l'inici de la formació de les comunicadores fins al plantejament de les preguntes, la tria de les paraules i de les imatges en qualsevol relat periodístic. •

Publicació editada conjuntament per:

Directa

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 27 09 82
661 493 117
directa@directa.cat

PERIFÈRIES

Organització de Solidaritat
Internacionalista

C/ Rubiols, 2. 46009 València
Tel.: 963 29 39 04
607 349 680
periferies@periferies.org

COORDINACIÓ DE CONTINGUTS:

La Directa SCCL
Gemma Martínez i Giuseppe Ponzio

COORDINACIÓ TÈCNICA: Míriam Blázquez

COORDINACIÓ FOTOGRAFIA: Victor Serri

EDICIÓ DE TEXTOS: Eloi Latorre

CORRECCIÓ: Miriam Tijani

MAQUETACIÓ: Diego Muñoz

IL·LUSTRACIONS: Elías Taño

IMPRESSIÓ: Lerigraf SLU, Alcoletge (Lleida)

Amb el suport de:

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana, el seu contingut és responsabilitat exclusiva de Perifèries del món i no reflecteix necessàriament l'opinió d'aquesta institució.